

חסד ואמת

פרשת ויגד

א. "אֲבָרְהָם אֶהְיֶה"

מכל האישים הגדולים בכל המקרא כולו, אברהם-אבינו הוא האישיהו האחת והיחידה הזוכה להקרא אוהב-ה', ובוודאי אין זה מקרה שתואר זה מופיע בהפטרה לסדרת "וירא". הנביא ישעיהו פונה לעם-ישראל וקורא באזניו: "וְאַתָּה יִשְׂרָאֵל עֲבָדִי יַעֲקֹב אֲשֶׁר בְּסִרְתִּיךָ זָרַע אֲבָרְהָם אֶהְיֶה" (מא, ח). על כך קוראים אנו ב"מישנה תורה", בפרק האחרון מ'הלכות תשובה', בו מסביר הרמב"ם מה משמעות המושג הגדול של אהבת-ה', וזו לשון הרמב"ם במקור שנכתב בעברית: 'העובד מאהבה, עוסק בתורה ובמיצוות, והולך בנתיבות החוכמה, לא מפני דבר בעולם, לא מפני יראת הרעה, ולא כדי לירש הטובה, אלא עושה האמת מפני שהיא אמת, וסוף הטובה לבוא בגללה; ומעלה זו היא מעלה גדולה מאוד, ואין כל חכם זוכה לה, והיא מעלת אברהם-אבינו, שקראו הקדוש ברוך-הוא 'אוהבי', לפי שלא עבד אלא מאהבה, והיא המעלה שצונו בה הקב"ה על-ידי משה, שנאמר: "וְאַתְּבֹתָ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ" (דברים ו, ה), ובזמן שיאהב אדם את ה' אהבה הראויה, מיד יעשה כל המיצוות מאהבה'.

ב. "וַיִּתְפַּלֵּל אֲבָרְהָם... וַיִּרְפָּא אֱלֹהִים אֶת אַבְיִמֶלֶךְ"

"וַיִּתְפַּלֵּל אֲבָרְהָם אֱלֹהִים; וַיִּרְפָּא אֱלֹהִים אֶת-אַבְיִמֶלֶךְ וְאֶת-אִשְׁתּוֹ וְאֶת-הַתְּיֹדוֹתָיו וַיִּגְדּוּ"; 'מניין שהמבקש מחברו מחילה ואינו מוחל לו שהוא אכזרי? שנאמר: ויתפלל אברהם אל האלקים'. צריך להבין: איך אפשר לדייק ממאמר זה שאכן סלח אברהם אבינו לאבימלך? שמא כל תפילתו היתה בגלל ציווי השי"ת, כי נודע לו לאברהם בנבואה מה שאמר ה' בחלום אבימלך "וְעַתָּה הִשָּׁב אֶשְׁת־הָאִישׁ כִּי-נָבִיא הוּא וַיִּתְפַּלֵּל בְּעַדְךָ" ולפיכך הוכרח אברהם להתפלל כדי לקיים את דבר ה'? אולם עדיין יתכן, כי אין כאן לא מחילה ולא סליחה! אך נראה, כי חכמינו ז"ל דייקו זאת מתוך תפילתו של אברהם, שהיה מתפלל על רפואת כל בני ביתו - אבימלך, אשתו, אמהותיו - דבר שלא נאמר כלל ע"י ה', שרק זאת אמר בחלום: "ויתפלל בעדך", לא יותר מכך. מהנהגה זו, אשר הוסיף אברהם מדעתו להתפלל גם על אשת אבימלך ואמהותיו - ששגו בזה שלא מיחו בעדו, ולכן גם הן נענשו - למדונו חז"ל את גדולת הנהגתו של אברהם, שגם אחרי פגיעה כה חמורה ומתועבת, אכן מחל להם בלב שלם, עד שאף התפלל על החוטאים כנגדו.

ג. "וַיֵּשֶׁב בֵּין קְדֵשׁ וּבֵין שׁוּר וַיִּגַּר בְּגָרָר"

אבימלך, תם-הלב, שומע את נאוומו של אברהם ואיננו משיב. בעדינות האופיינית לו לכל אורך הדרך הוא רק פונה אל אברהם ואומר: "וַיֹּאמֶר אֲבְיִמֶלֶךְ הִנֵּה אֲרָצִי לְפָנֶיךָ בְּטוֹב בְּעֵינַיִךָ שָׁב" האם קיבל אברהם את ההצעה? הבה נשוב לפסוק שפתח את הפרשה: "וַיִּסַּע מִשָּׁם אֲבָרְהָם אֲרָצָה הַנֶּגֶב וַיֵּשֶׁב בֵּין-קְדֵשׁ וּבֵין שׁוּר וַיִּגַּר בְּגָרָר" כמה מסורבל נראה הפסוק. הוא מציין שגרר נמצאת בין קדש ובין שור, אבל מה חשיבות יש לנקודת הציון המדויקת הזאת (אפילו ירושלים לא זכתה לנקודת ציון כה מדויקת במקרא)? יודעים אנו כי קיים הבדל גדול בלשון התורה בין 'לשבת' ובין 'לגור'. 'לגור' פירושו להיות גר, שהוראתו: ישיבה ארעית. בניגוד ל'לשבת' שפירושו להיות **תושב קבוע**. אברהם מגיע 'משם' לגרר. אבל איננו **יושב** בה. הוא אינו חש **תושב** קבוע במדינתו של אבימלך. הוא תושב בנקודה הגאוגרפית בה ממוקמת המדינה - גרר, אבל בגרר המדינה הוא רק **גר**. עתה מובן מה מבקש אבימלך מאברהם. הוא מבקש ממנו רק זאת: "הִנֵּה אֲרָצִי לְפָנֶיךָ בְּטוֹב בְּעֵינַיִךָ **שָׁב**". אך אברהם אינו מגיב. כשתשוב התורה ותתאר את קשריו הטובים עם אותו מקום ובמיוחד עם המלך, ורק שתכרת ביניהם הברית בבאר שבע, תינתן התשובה לבקשת אבימלך: "וַיִּסַּע אֶשְׁלַב בְּקָאָר שָׁבַע וַיִּקְרָא שֵׁם בְּשֵׁם ה' אֵל עוֹלָם וַיִּגַּר אֲבָרְהָם בְּאֲרָץ פְּלִשְׁתִּים יָמִים רַבִּים"; "ויגר" - כן. "וישב" - לעולם לא. בממלכתו של אבימלך מצא אברהם את הקרקע הטובה ביותר להמשיך ולמלא את יעדו ולקרוא **שם** בשם ה' א-ל עולם. תחת הנהגתו הוא מצא את המקום הטוב ביותר לגדל את בנו, את יצחק. הוא **יגור** שם ימים רבים, אבל לעולם לא **ישב** עם אבימלך. וחז"ל אשר כה פארו את פנייתו של אבימלך לאברהם "בטוב בעיניך שב", עד שכינהו כחסיד שבאומות, הם גם אלו שפארו כל כך את אברהם על סירובו לקבל את ההצעה: "אשרי האיש אשר לא **הלך** בעצת רשעים ובדרך חטאים לא **עמד** ובמושב לצים לא **ישב** כי אם בתורת ה' חפצו". 'אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים' זה אברהם אבינו שלא הלך בעצת דור הפלגה; 'ובדרך חטאים לא עמד' שלא עמד בעמידת סדום; 'ובמושב לצים לא ישב' שלא ישב במושב אנשי פלשתים מפני שלצנים היו; 'כי אם בתורת ה' חפצו' - "אשר יצוה את בניו ואת אחרייו".

חכמת חיים

א. "כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה"

ב. "אין להרים ידיים בשום אופן"

ג. "יחשוב את התועלת שבדבריו קודם שידבר"

לעילוי נשמת אסתר (סטלה) בת שמחה

אמן